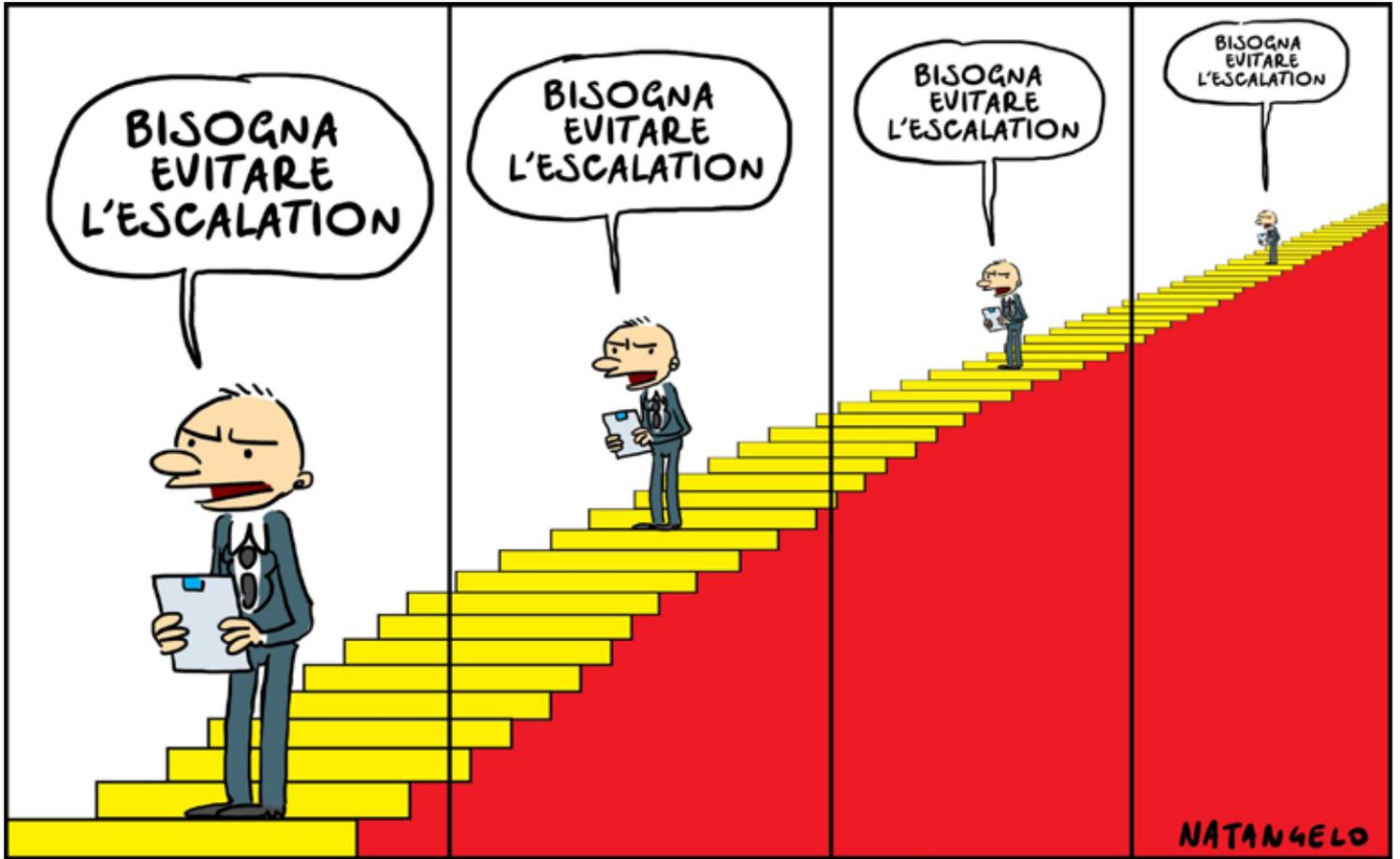


# Novità

**woensdag 10 apr**  
Linde Luijnenburg  
over La commedia  
all'italiana



**Dante Alighieri**  
Nijmegen

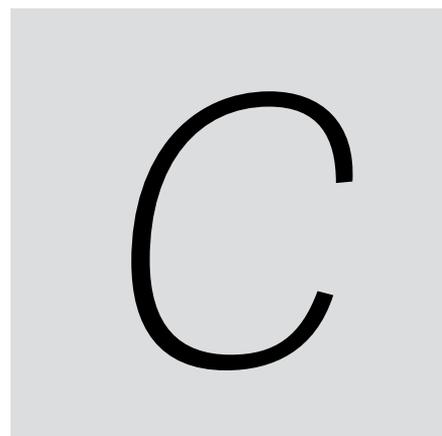


# Deze maand

Woensdagavond 10 april, komende woensdag, organiseren we een lezing over de filmstroming *La commedia all'italiana* door een van de experts over het onderwerp, **Linde Luijnenburg**. Deze lezing komt in plaats van de geplande lezing van Dulcia Meijers die wegens omstandigheden niet door kan gaan en die we hopelijk op een later moment alsnog kunnen programmeren. We zoeken voorts nog altijd een bestuurslid!

## Inhoud

- 4 **Lezing** *La commedia all'italiana*
- 6 **Taal** *Il caffè in lingua*
- 7 **Bestuursmededeling** Bestuurslid gezocht
- 8 **Agenda** Cultureel programma
- 12 **Taal** Umarell
- 15 **Geschiedenis** *Il confino*
- 20 **Suggerimenti** Boeken en film



### Colofon

Novità is een uitgave van Dante Alighieri Nijmegen.

[www.dantenijmegen.nl](http://www.dantenijmegen.nl)  
[novita@dantenijmegen.nl](mailto:novita@dantenijmegen.nl)

Dante Alighieri Nijmegen is aangesloten bij Dante Alighieri Nederland.

[www.dantenederland.nl](http://www.dantenederland.nl)

Woensdag 10 april

4

# **Lezing: Linde Luijnenburg over de Italiaanse filmstroming 'La commedia all'italiana'**

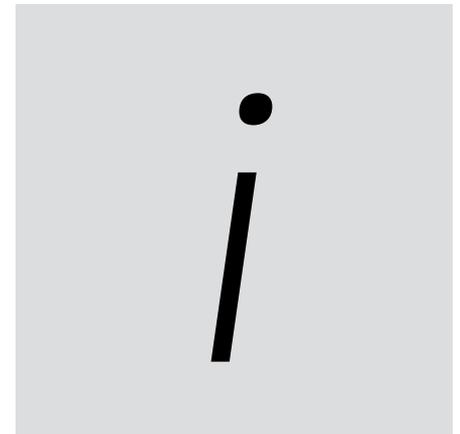
De lezing van Dulcia Meijers kan wegens omstandigheden niet doorgaan. We hebben te elfder ure een goede vervanger gevonden in Linde Luijnenburg!



**Linde Luijnenburg** is universitair docent bij de opleiding Europese Studies aan de Universiteit van Amsterdam. Ze promoveerde in 2018 met een studie over de *commedia all'italiana* en maakt korte films die gerelateerd zijn aan haar onderzoek.

Linde Luijnenburg zegt over haar lezing: 'Met hilarische voorbeelden van vijf *commedie all'italiana*, veel geprezen Italiaanse komische films geproduceerd in de jaren '50-'70 van de vorige eeuw, zal ik tijdens mijn lezing het onderzoek bespreken dat ik voor mijn proefschrift in 2018 heb afgerond en waarover ik momenteel werk aan een monografie. Ik combineer hierin italianistiek met postkoloniale theorie en filmstudies en bespreek representaties van de *italiano medio* (de standaard Italiaan) en de figuur die ik de 'Black Other' heb genoemd (alles wat de standaard Italiaan niet is).

Om de cinematografische, komische figuur van de *italiano medio* vorm te geven, blijkt deze 'Black Other' een noodzakelijk personage te zijn. Ik zal uitleggen hoe hieruit blijkt dat de constructie van wat men een 'Italiaanse identiteit' zou kunnen noemen in de vijf door mij uitgekozen films sterk verbonden is met de Italiaanse koloniale ondernemingen – en hoe deze films hiermee een voorspelling doen van de huidige sociaal-politieke crises waarin veel Europese natiestaten zich bevinden.'

**Wanneer**

Woensdag 10 apr, 20.00 u

**Waar**

Titus Brandsma Memorial  
Stijn Buysstraat 11  
6512 CJ Nijmegen

**Toegang**

Dantesoci, leden van Dante Kleve en Alliance Française Nijmegen hebben vrij toegang. Introduc e(s) betalen  5

Maandag 8 april

6

# Il caffè in lingua... italiana

Informeel samenzijn en Italiaans oefenen voor studenten en liefhebbers, soci en niet-soci van Dante Nijmegen

## **Caffè**

Se studi o parli la lingua italiana, ti aspettiamo per fare quattro chiacchiere!

## **Ongedwongen**

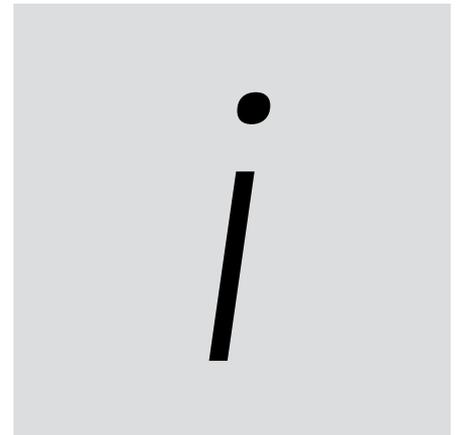
Gedurende een uur zullen we in een gezellige, ongedwongen sfeer met elkaar in het Italiaans kletsen of spreken we over een bepaald thema. Een van de Dante-docenten zal altijd aanwezig zijn.

## **Geen huiswerk**

Je moet minimaal een jaar Italiaans hebben gestudeerd. Het is geen les, dus geen boek en geen huiswerk.

## **Kosten**

Elke bijeenkomst kost tussen €5 en €7,50, afhankelijk van het aantal deelnemers. Je betaalt aan de docent(e) als je binnenkomt.



## **Wanneer**

Maandag 8 april, van 10.00 tot 11.00 uur. Kijk op de website voor de meest recente datum

## **Waar**

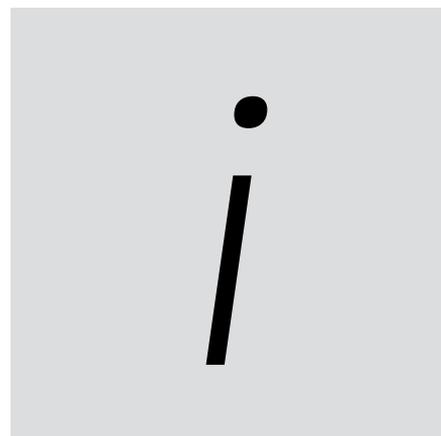
De bijeenkomsten zijn in Bar Doppio Espresso Plein 44 nr. 90 Nijmegen

## **Wij zoeken een nieuw bestuurslid!**

Wij zijn op zoek naar een bestuurslid dat zich gaat bezighouden met communicatie en publiciteit.

De taken bestaan uit een aantal keren per jaar vergaderen, het meedenken over de activiteiten, het opmaken en versturen van mailings naar onze soci en het tweemaal per jaar verzamelen en aanleveren van de kopij voor de Novità.

**Als bestuurslid van Dante Alighieri draagt u bij aan de verspreiding en de promotie van de Italiaanse taal en cultuur in de regio Nijmegen-Arnhem!**



### **Info**

Wilt u meer informatie over de werkzaamheden of wilt u zich direct aanmelden? Neemt u dan contact op met een van de bestuursleden mail naar [info@dantenijmegen.nl](mailto:info@dantenijmegen.nl)

# **Cultureel programma Dante Alighieri Nijmegen**

## **Lezing**

**Linde Luijnenburg over de  
filmstroming La commedia  
all'italiana**

wo 10 april 2023, 20.00 u

Titus Brandsma Memorial, Nijmegen

## **Serata di fine stagione**

**Afsluiting van het seizoen**

wo 29 mei 2023, 20.00 u

Titus Brandsma Memorial, Nijmegen

# **Cultureel programma Dante Alighieri Kleve**

## **Lezing**

**Huub Kurstjens: Castel del Monte -  
zwischen Fakt und Fiktion**  
di 16 apr 2024 , 19.30 u  
Kolpinghaus, Kleve

## **Muziek**

**Konzert zu Petrarca's 650. Todetag.  
Aufgeführt von der Capella Clivia  
und Freunden unter der Leitung  
von Hans Linnartz**  
za 9 jun 2024, 17.00 u  
Schlosskirche Moyland, Kleve

# **Cultureel programma Alliance Française Nijmegen**

## **Fin de la saison**

**Ménestrel: zang & gitaar**

di 16 apr 2024, 20.00 u

Valkhofzaal Lindenberg, Nijmegen

# SPAZIO

ARCHITECTEN & ADVISEURS



ITALIAANSE BEGELEIDING EN DESIGN  
NEDERLANDS MANAGEMENT

Voor Nederlanders die in Italië een huis willen kopen, laten bouwen of verbouwen.

Italiaans en Nederlands tweetalige ontwerpers & adviseurs, gevestigd in Nederland en Italië. Uitstekende kennis en advies over bestemmingsplannen en Italiaanse regelgeving. Ontwerp voor nieuwbouw en verbouwing, restauratie, interieur, technische keuringen, tekenwerk, bouwvergunningen, begrotingen, aanbestedingen, bouwbegeleiding.

Een transparante, plezierige en snelle dienstverlening.

Graag bespreken wij in een vrijblijvend gesprek de mogelijkheden voor het realiseren van uw plannen



[www.spazioarchitecten.nl](http://www.spazioarchitecten.nl)  
[info@spazioarchitecten.nl](mailto:info@spazioarchitecten.nl)

N.L. Panetta & J. Koudijs  
Zijpendaalseweg 53 6814CD Arnhem  
+39 339 6503172 +31611190695 +31630174638

## Taal- & Cultuurslessen voor alle leeftijden



Leer  
Italiaans  
in Italië

30  
JAAR  
Italië  
specialist



45 bestemmingen  
in heel Italië



het hele jaar door  
vanaf 1 week tot  
een tussenjaar



specials gastronomie,  
wijn, kunst & cultuur



mode- &  
designopleidingen  
in Milaan & Rome



0345 520 152



[info@italstudio.nl](mailto:info@italstudio.nl)



[www.italstudio.nl](http://www.italstudio.nl)



VRAAG ONZE  
BROCHURE AAN!

# Umarell

De Italiaanse onderminister van Cultuur, Vittorio Sgarbi, is afgetreden na een rel rondom een schilderij.

Tekst: Joke de Ridder



Sinds september 2023 rijdt er in Milaan een Muson River 1894, 4- cilinder turbo diesel, vermomd als stoomlocomotief met wagons, door de wijk ‘Municipio 6’. Het is een treintje waarmee de deelgemeente het publiek kennis laat maken met de bouwwerkzaamheden voor de nieuwe inrichting van het gebied. Het is een groot succes, elke dag is de tour uitverkocht.

Het treintje heet: ‘Trenino degli umarell del municipio 6’.

### **Umarell?**

Een umarell is een gepensioneerde, oudere man die met soortgenoten rondhangt bij een bouwplaats, meestal met de handen op de rug, en zijn tijd besteedt aan het observeren en becommentariëren van het werk in uitvoering.

Inmiddels schijnt een groot deel van de bevolking zich dit woord eigen te hebben gemaakt. Umarell, met dubbel l en in het meervoud een -s- aan het eind, is een neologisme. Het woord heeft in 2021 een plaats gekregen in het Italiaanse woordenboek Zingarelli.

Umarell is echter al eerder geboren. De zelfverklaarde ‘schuldige’ aan deze geboorte is Danilo Massotti, een schrijver uit Bologna. Hij wilde de mannen die hij bij elke bouwplaats aantrof een naam geven. In 2005 leende hij uit het Bolognese dialect het woord ‘omarello’ of verwant daaraan *umêtt*, *umarêtt*, *umarein* om het fenomeen bij de bouwplaats te kunnen benoemen.

Massotti heeft de oorspronkelijk denigrerende betekenis van het woord *omarello*, ‘een klein onbeduidend mannetje dat anoniem door de stad dwaalt’ een positieve draai gegeven door er een l aan vast te maken en het een on-italiaanse meervoudsvorm te geven. Bovendien lanceerde hij zijn blog *Umarells*. Met onverwacht groot succes. Twee jaar later verscheen zijn gelijknamige boek over het nieuwe woord en vooral over het creatieve effect dat het bij een breed publiek teweeg heeft gebracht.

Naast *il treno degli Umarell* in Milaan, vind je in de wijk Cirenica in Bologna een plein met de naam *Piazza degli Umarells*. Het nieuwe woord heeft zijn weg gevonden in de volksmond, de media en op het internet. Er is een gezelschapsspel met de naam *La giornata dell’umarell*. In San Lazzaro di Savena kiezen ze elk jaar een *Umarell dell’ anno* en er bestaan acties waarvoor mensen een *carta Umaréll* kunnen kopen om bijvoorbeeld de restauratie van een kerk te ondersteunen.

Umarell is niet alleen een nieuw woord in de Italiaanse taal, maar is inmiddels ook een *merk* geworden.

---

### **Bronnen**

Il Venerdì, 22-12-2023, Lo Zingarelli, Treccani



# Il confino

Uitvak, afzonderen, isoleren, uitzonderen, uitsluiten, verbannen. Maatregelen om ongewenste invloed te voorkomen. Veelal genomen op basis van een 'communis opinio', en meestal zonder rechtsgrond. Het fascistisch regime in Italië benutte een bestaand systeem van repressie en 'vervolmaakte' het.

Tekst: Peter van Alem



Het concept van afzondering van opposanten werd al in 1863 geïntroduceerd: het *domicilio coatto*, het huisarrest. Destijds – na de eenwording van Italië – gericht op het tegengaan van *brigantaggio* (rooftochten van gewapende bendes vooral in het Mezzogiorno). Draggers van het openbaar gezag konden een huisarrest van maximaal één jaar opleggen aan landlopers, vagabonden, verdachte personen en *camorristi*. Dit werd besloten zonder tenlastelegging of proces, achter gesloten deuren.

### Il confino

Met wetgeving in 1926 en 1931 introduceerde het fascistisch regime de *confino di polizia*, kortweg ‘*il confino*’. Daarmee werd het instrument van afzondering veranderd in regelrechte verbanning naar interneringsoorden. Deze oorden werden gevestigd in afgelegen en ontoegankelijke gebieden, de meeste in Zuid-Italië en op verre eilanden: Lipari, Lampedusa, Pantelleria, Favignana, Ustica, Ponza, Tremiti. Een grote afstand tot de woonplaats zou leiden tot verwatering van subversieve contacten, zo was de redenering.

Het officiële doel van de *confino* was het voorkomen van misdaden door verdachte personen en in het bijzonder georganiseerde misdaad (zoals de *mafia*). Elke burger kon bij de politie (*Questura*) aandacht vragen voor een verdacht persoon. Zo'n aangifte werd door de Prefect voorgelegd aan een provinciale commissie, die de aangeklaagde ondervroeg en naar believen kon besluiten de *confino* op te

Sandro Pertini (met overall) in Ventotene



leggen, nu voor maximaal vijf jaar. En te verlengen indien dat nodig werd geacht.

Gaandeweg werd de *confino* ook een instrument van sociale controle. Ingezet in gevallen van ‘storend’ of immoreel (doch niet bij wet strafbaar) gedrag, zoals prostitutie en homoseksualiteit. Deze toepassing werd nog eens bekrachtigd met de invoering in 1938 van de *leggi razziali fasciste*, waardoor homo’s konden worden beschuldigd van een ‘aanslag op de waardigheid van het ras’. En veroordeeld tot volledige isolatie op een eiland, samen met delinquenten.

Carlo Levi: *Lucania 61* (detail)

Het opleggen van een confino was een administratieve maatregel en viel buiten het strafrecht, het was niet mogelijk beroep in te stellen.

### **De ware aard der wetgeving**

De volledige reikwijdte van deze wetgeving werd duidelijk toen de confino ook werd opgelegd ter verhinderend van het verspreiden van politiek afwijkende gedachten. Naast de *confino comune* ontstond zo de *confino politico*. Op deze wijze werden vele antifascisten geïsoleerd. Daaronder later bekend geworden schrijvers als Carlo Levi, Natalia Ginzburg en Cesare Pavese. En socialisten (niet de geringsten): Antonio Gramsci en Sandro Pertini.

Politieke bannelingen in zeer kleine dorpen op het vasteland werden verspreid ondergebracht, leden aan eenzaamheid, honger en ziektes. Er was weinig toezicht. Zij die naar de eilanden werden gezonden leefden in gemeenschappen ('kolonies') onder permanent toezicht, ze leden vaak aan vervolging en mishandeling. Er waren in totaal 272 verbanningsoordelen.

### **De slachtoffers**

Er was maar weinig nodig om in confino te belanden: de begrafenis van een communistische vriend bijwonen was al genoeg. Of het leggen van een bloem op het graf van een antifascist. Een grap maken over het fascisme of over de Duce. Een 'subversief boek' lezen. Een revolutionair geacht lied zingen (zelfs thuis), meedoen aan de 1 Mei viering.

In de periode 1927 – 1943 werden meer dan 12.000 mensen getroffen door deze verbanning (*comune* en *politico*). In willekeurige volgorde: communisten, socialisten, 'ongewenste intellectuelen' of 'gevaarlijke Italianen' (= politieke opposanten), Joden, Joegoslaven (met name '*allogheni*', dwz slavisch-taligen), Albanen, Grieken, spionageverdachten, Jehova's getuigen, politieke tegenstanders uit de koloniale gebieden, en homoseksuelen.

Veel van de ballingen kregen later – in vrijheid – te maken met sociaal isolement, verlies van werk, vervreemding van de vaak in armoede verzeilde familie. Van volslagen onbenul terzake liet Silvio Berlusconi blijken, toen hij de confino typeerde als ‘*una vacanza pagata dallo Stato*’.

De wetgeving van 1926 en 1931 – eufemistisch genaamd *leggi di pubblica sicurezza* – werd wegens ongrondwettelijkheid afgeschaft in 1946. Daarvoor in de plaats kwam in 1965 *il soggiorno obbligato* ingevolge de *codice delle leggi antimafia*.

---

### Bronnen

ANPPIA, Parentesi Storiche, Wikipedia



# Te huur: appartement in Convento San Francesco (Umbrië)



In het zuiden van Umbrië, op de rand van het Tiber-dal, ligt tussen wijn- en olijfgaarden Lugnano in Teverina: een prachtig middeleeuws stadje met smalle straatjes waar duizend jaar geschiedenis levend aanwezig is.

Aan de rand van Lugnano ligt het Convento San Francesco, een voormalig franciscaner klooster dat uit de 13e eeuw dateert. Hier heeft St. Franciscus volgens de overlevering een wonder verricht. In het gebouw is nu een aantal appartementen gevestigd.

Het appartement La Scaletta bestaat uit vier voormalige kloostercellen die prachtig uit zien op het dorp en op de binnenplaats. Er is een woonkamer, een keuken en badkamer, een eetkamer en een slaapkamer op de verdieping. Ruim genoeg voor twee personen. Er is een slaapbank voor extra gasten.

Voor gemeenschappelijk gebruik van de gasten is er, binnen de muren van het kloosterterrein, een 25 meter lang zwembad, een heerlijke tuin, tennisbaan en gelegenheid voor tafeltennis en bocce (jeu de boules).

Ook kunt u wegdromen onder de olijfbomen in de olijfgaard en uw benen strekken in het omringende bos. Wifi en parkeren zijn gratis.

In overleg kan er in dit complex ook een reservering worden gemaakt voor een gezelschap tot 12 personen. Informeer naar de mogelijkheden.

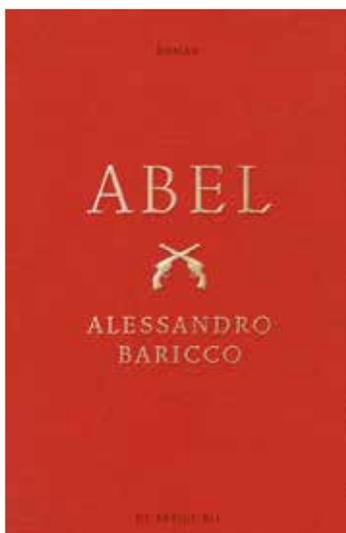
Het centrum van Lugnano in Teverina, met winkels, een restaurant en de bushalte, ligt op 500 meter van het appartement. Het treinstation voor Rome en Florence ligt op 10 km. De luchthaven van Rome is slechts 90 km verderop. Lugnano ligt halverwege Orvieto en Terni. Beide steden zijn ongeveer 40 km van Lugnano verwijderd.

Bekijk meer foto's en een film van het klooster op [www.boflight.nl/verhuur.html](http://www.boflight.nl/verhuur.html). Op de website vindt u ook informatie over verhuur.

Neem contact op voor meer informatie:

E-mail: [boflight@tiscali.nl](mailto:boflight@tiscali.nl)  
Tel. + 31 24 388 80 43

# LIBRI



Alessandro Baricco

**Abel**

€ 22,99 hardcover

€ 11,99 ebook

Vertaling Manon  
Smits

## Abel

Abel was 27 jaar oud toen hij een legende werd. Hij beëindigde een overval door tegelijkertijd twee pistolen op verschillende doelen af te vuren. Een daad die bekendstaat als de Mystic en die maar weinigen met deze precisie kunnen uitvoeren. Abel is de sheriff van een klein stadje in een denkbeeldig Westen en hij is verliefd op Hallelujah Wood, een mysterieuze vrouw met kleine handen en oosterse lippen. Zij houdt ook van hem, maar zo nu en dan vertrekt ze zonder dat hij weet waar ze heen gaat. Zijn moeder is jaren eerder ook vertrokken, zonder terug te keren: ze nam de vier beste paarden mee en liet hem, zijn broers en zus aan hun lot over.

Met *Abel* geeft Alessandro Baricco leven aan een verhaal dat spiritueel en filosofisch is, een visionaire, meeslepende western.

**Alessandro Baricco** (Turijn, 1958) is een van de belangrijkste hedendaagse Italiaanse auteurs, wiens boeken in talloze landen vertaald worden. Naast romans en novellen, die meerdere malen zijn bekroond en in het Nederlands zijn verschenen (bijvoorbeeld *Oceaan van een zee*, *Land van glas*, *Zijde*, *City*, *Zonder bloed*, *Dit verhaal*, *Emmaüs*, *MrGwyn* en *Driemaal bij dageraad*), schreef hij toneelteksten (*Novecento*) en non-fictieboeken, waaronder *De barbaren*.



Natalia Ginzburg  
**Familielexicon**

€ 25,99 paperback

Vertaling Jan van der  
Haar. Originele titel:  
*Lessico familiare*

## Familielexicon

In *Familielexicon* brengt Natalia Ginzburg haar Italiaanse familie tot leven. Ze beschrijft het geassimileerd-Joodse milieu van Turijn waarin ze opgroeide in de jaren twintig tot vijftig van de vorige eeuw. Ze staat stil bij de routines en rituelen, grappen en beledigingen die het familieleven kenmerken en schetst een intiem portret van haar ouders.

Haar vader Giuseppe Levi, een Joodse wetenschapper, gaat geheel op in zijn werk en zijn wandelmanie. Hij leeft op gespannen voet met zijn blijmoedige, van oorsprong katholieke vrouw Lidia – toch kan hij niet zonder haar. Samen staan ze aan het hoofd van een huis vol vrienden, discussies en activiteiten, boeken en politiek. Terwijl hun kinderen opgroeien tegen de achtergrond van het Italië van Mussolini, verandert het huis van Levi steeds meer in een bolwerk tegen het fascisme.

**Natalia Ginzburg** (Palermo 1916 – Rome 1991) is een van de belangrijkste naoorlogse auteurs van Italië. Gericht op de actualiteit zijn familierelaties, politiek en filosofie terugkerende thema's in haar werk. Ginzburg schreef zowel fictie als non-fictie, essays en toneelstukken en haar werk werd wereldwijd vertaald en bekroond.

# “APPUNTAMENTO” CON LA LINGUA ITALIANA

Je houdt van cultuur, je leest graag! Je hebt Italiaans geleerd voor vakantie, zaken of als hobby en nu wil je je kennis van deze mooie taal op peil houden en niet laten verwateren, neem dan een abonnement en blader door het digitale magazine ‘Appuntamento’ om met de Italiaanse taal op een plezierige en zinvolle manier bezig te blijven!

De sterke punten van APPUNTAMENTO:

- zeer gevarieerde aanbod
- onderwerpen die intrigeren
- culturele achtergrond
- puur leesplezier



Bestel Appuntamento  
ga naar:

[www.epmabooks.nl](http://www.epmabooks.nl)

EPMA - Lankforst 5464 - 6538KS Nijmegen (NL) - T. 0629575052 - E. [info@epmabooks.nl](mailto:info@epmabooks.nl)

# CINEMA



*Regie*  
Enrico Maria Artale

*Cast*  
Edoardo Pesce,  
Margarita Rosa de  
Francisco, Maria  
del Rosario, Matea  
Milinkovic

*Duur*  
106 minuten

*Taal*  
Italiaans, Nederlandse  
ondertiteling

## El Paraíso

Een meeslepend verhaal over oedipale wederzijdse afhankelijkheid. Op het filmfestival van Venetië 2023 werd Margarita Rosa de Francisco bekroond met de prijs voor Beste Actrice en won de film eveneens de prijs voor Beste Scenario in de sectie Orizzonti.

Julio Cesar is bijna veertig jaar oud en woont nog steeds bij zijn moeder, een Colombiaanse vrouw met een turbulente persoonlijkheid. Ze wonen als illegale immigranten aan de rand van Rome. Het tweetal deelt vrijwel alles: een huisje aan de rivier, herinneringen aan vroeger, het kleine geldbedrag dat ze verdienen bij een plaatselijke drugsdealer en de passie voor avondjes salsa en merengue. Een bestaan in de marge dat tegelijk symbiotisch en onderdrukkend is, maar ook zeer liefdevol.

Het precaire evenwicht dreigt te worden verstoord door de komst van Ines, een jonge Colombiaanse die zojuist haar eerste reis als cocaïne-‘muilezel’ heeft gemaakt. Tussen verlangen en jaloezie loopt de situatie snel uit de hand, tot het punt waarop Julio drastische maatregelen zal moeten nemen op een pijnlijke reis die hem voor de eerste keer naar zijn geboorteland Colombia zal brengen.